

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2518 ศึกษาความคิดเห็นประเด็นสำคัญ ๆ ในการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ทหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวกับเพศ และการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ศึกษาวิธีสอนของครูที่ใช้ปลูกฝังและพัฒนา มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนกับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากร

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรชายหญิงอย่างละ 200 คน ซึ่งเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายอาชีพ ปีการศึกษา 2518 จากโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง ประเภทละ 3 โรงเรียน และโรงเรียนสหศึกษา 2 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถามมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และแบ่งเป็น 2 ตอน คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวน 17 ข้อ และ 23 ข้อ ตามลำดับ รวมทั้งหมด 40 ข้อ และปรับปรุงเพิ่มเติมแบบสอบถามเกี่ยวกับการแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน จากวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของวรรณวิมล หนีมพานิช แบบสอบถามใช้เวลาในการสอน 40 นาที ให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม 10 นาที ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าความยากและอ่านาจำแนก หาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสอบถาม วิเคราะห์แบบสอบถามโดยหาอัตราร้อยละ เพื่อศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องของนักเรียนและทดสอบค่าไคสแควร์ชนิด 2×2 ตารางการณ์จร

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับเพศของนักเรียนว่า การที่นักเรียนชายและหญิงมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องแต่ละข้อนั้นขึ้นอยู่กับเพศหรือไม่ นอกจากนี้ยัง ได้แสดงร้อยละของนักเรียนชายและหญิงที่ตอบแต่ละข้อถูกไว้ เปรียบเทียบกันเป็นรายข้ออีกด้วย รวมทั้งได้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบคะแนนมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนแล้ว เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนด้วยวิธีของกันสัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวกับวิธีสอนของครู ส่วนแบบสอบถามนักเรียนนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาอัตราร้อยละของค่าตอบและทดสอบค่าไคสแควร์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวของนักเรียนกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบบสอบถามครูที่สร้างขึ้นเอง ผู้วิจัยได้หาค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนวิธีสอนแต่ละวิธีในแต่ละข้อของครูทั้งหมด และหามัธยเลขคณิตรวมของคะแนนวิธีสอนแต่ละวิธีรวมทุกข้อของครูแต่ละโรงเรียน เพื่อศึกษาวิธีสอนของครูและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนของครูกับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. แบบสอบถามมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยง

.8023

2. คะแนนเฉลี่ยของมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา เท่ากับ 25.015 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน

3. การวิเคราะห์มโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีมโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยถูกต้องที่ 7 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ รัฐบาลผสม การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรี-รักษาการคนปัจจุบันของไทย การเคารพกฎหมาย การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย และการมีเสรีภาพ นักเรียนที่มีมโนทัศน์เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา มี 3 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ความหมายของพรรคการเมือง ลักษณะของมติมหาชน และความหมายของคณะรัฐบาล ส่วนมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกต้องที่ 6 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 เหตุผลที่ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การแสดงความคิดเห็นเมื่อไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ดี และการแสดงความสนใจเหตุการณ์ทางการเมือง นักเรียนที่มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา มี 6 เรื่อง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ลักษณะความสนใจทางการเมืองของบุคคล หลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเตรียมตัวขึ้นต้นเพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม การแสดงความคิดเห็นและเสนอทางแก้ปัญหา ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4. มโนทัศน์ของนักเรียนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียนอยู่ 7 เรื่องคือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ลักษณะของมคิมหาชน ความหมายของคณะรัฐบาล รัฐบาลผสม และองค์ประกอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ส่วนอีก 10 เรื่อง การตอบถูกหรือผิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียนเลย

มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียนอยู่ 8 เรื่อง คือ ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงความสนใจเหตุการณ์ทางการเมือง ความสำคัญของการเลือกตั้ง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ดี การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 ข้อปฏิบัติเมื่อมีภัยทางการเมืองที่ร้ายแรงต่อประเทศ การแสดงความคิดเห็นเมื่อไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล และความรับผิดชอบต่อประชาชาติ ส่วนอีก 15 เรื่อง การตอบถูกหรือผิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียนเลย

5. นักเรียนชายมีมโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มี 6 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ รัฐบาลผสม นายกรัฐมนตรีรักษาการคนปัจจุบันของไทย การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการ-

ปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย และการเคารพกฎหมาย นักเรียนชายที่มีมโนทัศน์ถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา มี 4 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ความหมายของพรรคการเมือง ลักษณะของมติมหาชน และความหมายของคณะรัฐบาล ส่วนนักเรียนหญิงที่มีมโนทัศน์ดังกล่าวถูกต้องที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มี 7 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ รัฐบาลผสม การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ การเคารพกฎหมาย นายกรัฐมนตรีรักษาการคนปัจจุบันของไทย ฐานะทางการเมืองของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย องค์ประกอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และการมีเสรีภาพ นักเรียนหญิงที่มีมโนทัศน์ถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา มี 3 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ความหมายของพรรคการเมือง ลักษณะของมติมหาชน และความหมายของคณะรัฐบาล

นักเรียนชายที่มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ถูกต้องที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มี 3 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 และเหตุผลที่ท้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักเรียนชายที่มีมโนทัศน์ถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา มี 8 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความสนใจทางการเมืองของบุคคล หลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ข้อปฏิบัติเมื่อมีภัยทางการเมืองที่ร้ายแรงต่อประเทศ การเตรียมตัวขั้นต้นเพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม การแสดงความคิดเห็นและเสนอทางแก้ปัญหา การออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนนักเรียนหญิงที่มีมโนทัศน์ดังกล่าวถูกต้องที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มี 7 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน การแสดงความคิดเห็นเหตุการณ์ทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นเมื่อไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล เหตุผลที่ท้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ดี และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ นักเรียนหญิงที่มีมโนทัศน์ถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ 50 ลงมา

มี 6 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ลักษณะความสนใจทางการเมืองของบุคคล การเตรียมตัวขั้นต้นเพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม หลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นและเสนอทางแก้ปัญหา ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

6. ในการติดตามข่าวในหนังสือพิมพ์ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบติดตามข่าวเกี่ยวกับการเมือง อันดับรองลงมาคือข่าวเศรษฐกิจ มีนักเรียนจำนวนน้อยที่สุดที่ติดตามปัญหาสุขภาพ นักเรียนทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำชอบติดตามข่าวเกี่ยวกับการเมืองร้อยละ 45.34 และ 37.80 ตามลำดับ หัวข้ออภิปรายที่นักเรียนชอบฟังเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ บันเทิงและอื่น ๆ นักเรียนทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำชอบติดตามหัวข้ออภิปรายเกี่ยวกับการเมืองร้อยละ 45.21 และ 32.39 ตามลำดับประเภทของนิทรรศการที่นักเรียนชอบชม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การแสดงสินค้า การเมือง เศรษฐกิจ วิชาการ และอื่น ๆ นักเรียนทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำชอบชมนิทรรศการทางการเมืองร้อยละ 28.57 และ 24.03 ตามลำดับ จากการชมนิทรรศการประเภทต่าง ๆ นั้น ความเห็นเกี่ยวกับนิทรรศการที่ชมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ต้องไตร่ตรองด้วยเหตุผลก่อนจึงจะเชื่อ เห็นด้วยบางอย่าง เห็นด้วยทุกอย่าง และรู้สึกเฉย ๆ นักเรียนทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำจะพิจารณาคริตรองด้วยเหตุผลก่อนจึงจะเชื่อร้อยละ 50.69 และ 48.06 ตามลำดับ กิจกรรมที่นักเรียนเคยเข้าร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การละเล่น เช่น กีฬา การบันเทิง เช่น คนตรี ละคร ด้านวิชาการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง และกิจกรรมอื่น ๆ นักเรียนทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำเคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านวิชาการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง ร้อยละ 17.79 และ 23.17 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมืองแทบทุกประเภท

ประเด็นสำคัญ ๆ ในการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน การแสดงออกดังกล่าวขึ้นอยู่กับกลุ่มของนักเรียนที่ได้คะแนนโน้ตส์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ใน 10 เรื่อง คือ การสนใจติดตามข่าวในหนังสือพิมพ์ การสนใจเข้าร่วมโครงการบางประเภทที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชน การสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน การสนใจข่าว-

เกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงานเกี่ยวกับสถานักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เสียสละเพื่อส่วนรวม การฟังการอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือกิจกรรมต่าง ๆ การร่วมเดินขบวน การฟังการหาเสียงของพรรคการเมือง การปฏิบัติคามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน และการเห็นด้วยกับการเดินขบวนประท้วง คัดค้านเรียกร้องสนับสนุนต่าง ๆ (การแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนไม่ขึ้นอยู่กับกลุ่มของนักเรียนที่ใดคะแนนโน้ตส์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 6 เรื่อง คือ การสนใจนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาล และข่าวการเมืองของประเทศ การวิจารณ์หรืออภิปรายเกี่ยวกับข่าวทางการเมือง การศึกษาข้อเท็จจริงก่อนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง การสนใจกิจกรรมต่าง ๆ โดยอ่านหนังสือพิมพ์หรือพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ การพิจารณาหรืออภิปรายหลังจากไปฟังการอภิปรายแล้ว และการแสดงข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโรงเรียน

7. วิธีสอนที่ครูใช้ปลูกฝังและพัฒนาโน้ตส์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ปรากฏว่ามีโน้ตส์จำนวน 15 ข้อ ที่ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากเป็นอันดับหนึ่ง และอีก 3 ข้อ ใช้วิธีสอนกึ่งกล่าวเป็นอันดับสอง มีโน้ตส์จำนวน 6 ข้อ ที่ครูใช้วิธีสอนแบบใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันเป็นอันดับหนึ่ง และอีก 6 ข้อ ใช้วิธีสอนกึ่งกล่าวเป็นอันดับสอง มีโน้ตส์จำนวน 1 ข้อ ที่ครูใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเป็นอันดับหนึ่ง และอีก 8 ข้อ ใช้วิธีสอนกึ่งกล่าวเป็นอันดับสอง มีโน้ตส์จำนวน 1 ข้อ ที่ครูใช้วิธีสอนโดยการตั้งคำถามเป็นอันดับหนึ่ง และอีก 6 ข้อ ใช้วิธีสอนกึ่งกล่าวเป็นอันดับสอง มีโน้ตส์จำนวน 1 ข้อ ที่ครูให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เป็นอันดับสอง และโดยเฉลี่ยแล้ว ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง อันดับรองลงมาคือการใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน การอภิปรายแสดงความคิดเห็น สอนโดยการตั้งคำถาม สอนตามแบบเรียน ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ ใช้วิธีแก้ปัญหา เป้าทักษะการมีส่วนร่วม การแสดงบทบาท การสร้างสถานการณ์จำลองตามลำดับ และวิธีสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือ การใช้วิทยากร และการใช้อุปกรณ์การสอน

8. คะแนนโน้ตส์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนทั้ง 8 โรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จึงได้พิจารณาวิธีสอนของครูควบคู่กันไปปรากฏว่า

ก. นักเรียนโรงเรียนที่ 5, 7 และ 8 มีมีโนทัศน์โดยเฉลี่ยแตกต่างจากนักเรียนโรงเรียนที่ 1, 2 และ 3 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนโรงเรียนที่ 5, 7 และ 8 ต่างก็มีมีโนทัศน์โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 1, 2 และ 3 เมื่อพิจารณาการสอนของครูทั้ง 6 โรงเรียน ปรากฏว่า ครูโรงเรียนที่ 5, 7 และ 8 ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบอภิปรายแสดงความคิดเห็นและใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันมากที่สุดใกล้เคียงกันทั้ง 3 โรงเรียน วิธีสอนที่ใช้มากแตกต่างกันไปคือ โรงเรียนที่ 5 ครูใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้และใช้วิธีสอนแบบอื่น ๆ มากทุกวิธี โรงเรียนที่ 7 ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนที่ไม่ใช้เลยคือ การสอนตามแบบเรียน การแสดงบทบาท การฝึกทักษะการมีส่วนร่วม การใช้วิทยากร และการใช้อุปกรณ์การสอน โรงเรียนที่ 8 ครูใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนที่ไม่ใช้เลยคือ การใช้อุปกรณ์การสอน ส่วนโรงเรียนที่ 1, 2 และ 3 ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุดใกล้เคียงกันทั้ง 3 โรงเรียน และใช้วิธีสอนแบบอภิปรายแสดงความคิดเห็นกับสอนโดยการตั้งคำถามใกล้เคียงกันวิธีละ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนที่ 1 และ 2 กับโรงเรียนที่ 1 และ 3 ตามลำดับ วิธีสอนที่แตกต่างกันออกไปคือโรงเรียนที่ 2 ครูใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน โรงเรียนที่ 3 ครูใช้การสอนตามแบบเรียน โรงเรียนที่ 1 ครูไม่ใช้วิทยากรและอุปกรณ์การสอนเลย โรงเรียนที่ 3 ครูไม่ใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา การสร้างสถานการณ์จำลองและการแสดงบทบาท

ข. นักเรียนโรงเรียนที่ 3 และ 4 มีมีโนทัศน์โดยเฉลี่ยแตกต่างจากนักเรียนโรงเรียนที่ 5 และ 8 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนโรงเรียนที่ 3 และ 4 ต่างก็มีมีโนทัศน์โดยเฉลี่ยต่ำกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 5 และ 8 เมื่อพิจารณาการสอนของครูทั้ง 4 โรงเรียน ปรากฏว่า ครูโรงเรียนที่ 3 และ 4 ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสอนโดยตั้งคำถามมากที่สุดใกล้เคียงกันทั้ง 2 โรงเรียน วิธีสอนที่ใช้มากแตกต่างกันไปคือ โรงเรียนที่ 3 ครูใช้การสอนตามแบบเรียน วิธีสอนที่ไม่ใช้เลยคือ วิธีแก้ปัญหา การสร้างสถานการณ์จำลอง และการแสดงบทบาท โรงเรียนที่ 4 ครูใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันวิธีสอนที่ไม่ใช้เลย คือ การสอนตามแบบเรียน การสร้างสถานการณ์จำลองและการใช้วิทยากร ส่วนโรงเรียนที่ 5 และ 8 ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีสอนแบบอภิปรายแสดงความคิดเห็นและใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน วิธีสอนที่แตกต่างกันไปคือโรงเรียนที่ 5 ครูใช้วิธีสอนแบบ

อื่น ๆ มากทุกวิธี โรงเรียนที่ 8 ครูใช้วิธีแก้ปัญหา และไม่ใช้อุปกรณ์การสอนเลย

ค. นักเรียนโรงเรียนที่ 6 มีมโนทัศน์โดยเฉลี่ยแตกต่างจากนักเรียนโรงเรียนที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนโรงเรียนที่ 6 มีมโนทัศน์โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 1 เมื่อพิจารณาการสอนของครูทั้ง 2 โรงเรียน ปรากฏว่าครูทั้ง 2 โรงเรียนต่างก็ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและสอนโดยการตั้งคำถามมากที่สุดเหมือนกันทั้ง 2 โรงเรียน วิธีสอนที่ใช้ส่วนมากแตกต่างกันไป คือโรงเรียนที่ 3 ครูสอนตามแบบเรียน วิธีสอนที่ไม่ใช่เลยคือ การแก้ปัญหา การสร้างสถานการณ์จำลอง และการแสดงบทบาท โรงเรียนที่ 4 ครูใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน วิธีสอนที่ไม่ใช่เลยคือ การสอนตามแบบเรียน การสร้างสถานการณ์จำลองและการใช้อุปกรณ์การสอน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยถูกต้องที่ 7 เรื่อง คือ เรื่องรัฐบาลผสม การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรี รักษาการคนปัจจุบันของไทย การเคารพกฎหมาย การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย และการมีเสรีภาพ นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกต้องที่ 6 เรื่อง คือ เรื่องอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 เหตุผลที่ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การแสดงความคิดเห็นเมื่อไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ดี และการแสดงความคิดเห็นเหตุการณ์ทางการเมือง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิกา ชนสุภาณุเวช อยู่หนึ่งเรื่อง คือ จากการสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายของคำว่าเสรีภาพเพียงพอ¹ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์ถูกต้องในเรื่องดังกล่าวมานั้น

¹วนิกา ชนสุภาณุเวช, เรื่องเดิม.

อาจเป็นเพราะว่า เหตุการณ์หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา นักเรียนอาชีวศึกษา ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในวันนั้น จึงทำให้รู้สึกภูมิใจและมองเห็นความสำคัญของตนเองในฐานะที่ถูกกล่าวขวัญถึงว่าเป็นวีรชนผู้กล้าหาญ หลังจากนั้น เป็นต้นมา นักเรียนอาชีวศึกษา ก็เริ่มเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้น กอปรกับเหตุการณ์บ้านเมืองกำลังสับสนวุ่นวาย ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ มีการจัดตั้งรัฐบาล มีการเดินขบวนประท้วง มีปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ มากมาย จนมีบางคนกล่าวประชดลักษณะดังกล่าวว่าเป็นการคลังโคล่าในเสรีภาพ² ฉะนั้น ระยะเวลาจึงเป็นระยะที่ทุกคนกล่าวขวัญถึงประชาธิปไตยไปต่าง ๆ นานา โดยมีสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ทุกคนได้ติดตามและเรียนรู้ เหตุการณ์ทางการเมือง ได้มากขึ้น ผู้วิจัยคาดว่านักเรียนอาชีวศึกษาคงได้เรียนรู้ทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากพอสมควร นอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมืองก็มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีขึ้นด้วย

ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีมโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยถูกต้องน้อย 3 เรื่อง คือ ความหมายของพรรคการเมือง ลักษณะมติมหาชน ความหมายของคณะรัฐบาล นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกต้องน้อย 6 เรื่อง คือ เรื่อง ลักษณะความสนใจทางการเมืองของบุคคล หลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณาในการใช้สิทธิหรือออกเสียงเลือกตั้ง การเตรียมตัวขั้นต้นเพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม การแสดงความคิดเห็นและเสนอทางแก้ปัญหา ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคานกับผลการวิจัยของ ไอร์ลันดา (Ireland) ที่พบว่า มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเด็กวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในการให้ความรู้เบื้องต้น 5 ประการ คือ ความรู้เกี่ยวกับระบบพรรคการเมือง ความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง สื่อมวลชนทางการเมือง และมโนทัศน์เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง³ ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองที่

² เซนทร์ วิวัฒน์บรรจงศ์, เรื่องเดิม.

³ Ireland, loc. cit.

กำลังดำเนินไปอย่างสับสนวุ่นวายในขณะนี้เป็นที่กล่าวถึงกันอยู่ทั่วไปทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ น่าจะทำให้ให้นักเรียนอาชีวศึกษามีพัฒนาการทางด้านความรู้ ความเข้าใจและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ปรากฏว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวนี้น้อย อาจจะเป็นไปได้ว่าครูผู้สอนไม่ได้เน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเหล่านี้เพียงพอ แมว่านักเรียนจะเคยได้ยินและมีประสบการณ์ในเรื่องที่กล่าวมานี้ก็ตาม แต่นักเรียนอาจไม่เก็บมาคิดอย่างใคร่ครวญว่ามโนทัศน์นั้น ๆ หมายถึงอะไร สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น นักเรียนอาจเข้าใจเพียงผิวเผินจึงไม่สามารถแยกแยะหรือวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมต่าง ๆ ได้

2. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียน 7 และ 8 เรื่อง ตามลำดับ ส่วนอีก 10 เรื่อง และ 15 เรื่อง ตามลำดับ ไม่ขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียน การวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สติติ จิตตะนาที⁴ ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียน 17 หัวข้อ ส่วนอีก 43 หัวข้อ ไม่ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบ⁴ ผลการวิจัยนี้จึงเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะสัมพันธ์กับเพศของนักเรียน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มโนทัศน์ดังกล่าวถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของนักเรียน

3. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายมีมโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยถูกต้องคือ 6 เรื่อง และถูกต้องน้อย 4 เรื่อง ส่วนนักเรียนหญิงมีมโนทัศน์ดังกล่าวถูกต้องคือ 7 เรื่อง และถูกต้องน้อย 3 เรื่อง นักเรียนทั้งชายและหญิงมีมโนทัศน์ถูกต้องคือเหมือนกัน 5 เรื่อง คือ เรื่อง รัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีรักษาการคนปัจจุบันของประเทศไทย การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยมาเป็นการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ และการเคารพกฎหมาย มโนทัศน์ที่นักเรียนชายและหญิงถูกต้องน้อยเหมือนกันมี 3 เรื่อง คือเรื่อง ความหมายของพรรคการเมือง ลักษณะของ-

⁴ สติติ จิตตะนาที, เรื่อง เดิม.

มคิมหาชน และความหมายของคณะรัฐบาล ส่วนมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะพบว่า นักเรียนชายมีมโนทัศน์ดังกล่าวถูกต้อง 3 เรื่อง และถูกต้องน้อย 8 เรื่อง ส่วนนักเรียนหญิงมีมโนทัศน์ถูกต้อง 7 เรื่อง และถูกต้องน้อย 6 เรื่อง นักเรียนทั้งชายและหญิงมีมโนทัศน์ถูกต้องเหมือนกัน 3 เรื่อง คือ เรื่อง การเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อ 26 มกราคม 2518 อายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน และเหตุผลที่ควรจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มโนทัศน์ที่นักเรียนชายและหญิงถูกต้องเหมือนกันมี 6 เรื่อง คือ ลักษณะความสนใจทางการเมืองของบุคคล การเตรียมตัวขั้นต้นเพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม หลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นและเสนอทางแก้ปัญหา ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนหญิงมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องคิมากกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจิตร วัฒนกุลซึ่งพบว่า นักเรียนหญิงโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีโดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชาย⁵ และสอดคล้องกับการรวบรวมผลการวิจัยของแมสซีอะแลส (Massialas) ที่ว่า นักเรียนหญิงจะรับรู้เรื่องการเมืองในรูปตัวบุคคลมากกว่าเป็นสถาบันและนักเรียนหญิงจะเคารพเชื่อฟังกฎหมายและเชื่อว่ารัฐบาลจะตอบสนองคำเรียกร้องของประชาชนได้มากกว่านักเรียนชาย⁶ แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะพบวามโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนชายในเชิงทฤษฎีจะถูกต้องคิค่ากว่านักเรียนหญิง แต่ในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นว่าเท่าที่ผ่านมาหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็ยังปรากฏว่านักเรียนชายมีการเรียนรู้ทางการเมืองได้เร็วกว่านักเรียนหญิง เช่นจะเห็นได้ว่ามีข่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ไม่สนับสนุนนิสิตนักศึกษาที่ประท้วงรัฐธรรมนูญ

⁵สมจิตร วัฒนกุล, เรื่องเดิม.

⁶Massialas, loc. cit.

เมื่อวันเปิดประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2517 เกี่ยวกับการตัดสิทธิ การเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 ปี และตัดสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งของประชาชน ที่มีอายุ 23 ปี⁷ หรือการแสดงปฏิกริยาของแนวร่วมนักศึกษาอาชีวศึกษาโดยเดินขบวนไป ยื่นหนังสือประท้วงการกระทำของทหารลาวที่ละเมิดอธิปไตยของไทยที่ชายแดนไทย ที่สถาน เอกอัครราชทูตลาว เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2518 แล้วสลายตัวไปอย่างสงบ⁸ รวมทั้งการ แสดงออกอื่น ๆ เกี่ยวกับการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาเท่าที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่านักเรียน ชายจะแสดงออกมากกว่านักเรียนหญิง ผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้ทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ ของนักเรียนชายจะสอดคล้องกับการรวบรวมผลงานวิจัยของแมสซีอะแลส (Massialas) ที่ว่า นักเรียนชายสามารถเรียนรู้ทางการเมืองได้เร็วกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนชาย มีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่านักเรียนหญิง⁹

4. ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบติดตามข่าวและชอบฟังการอภิปรายเกี่ยวกับ การเมืองเป็นอันดับหนึ่ง ชอบชมนิทรรศการประเภทการแสดงสินค้าและการเมืองเป็น อันดับหนึ่ง และอันดับสองตามลำดับ นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมประเภทการละเล่น เช่น กีฬา เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองและสามคือ กิจกรรมบันเทิงและกิจกรรมด้านวิชาการ ความเห็น ของนักเรียนเกี่ยวกับนิทรรศการที่ชมนั้น นักเรียนส่วนมากเห็นว่าจะต้องควิทรองค้ำยเหตุผล ก่อนจึงจะเชื่อมากเป็นอันดับหนึ่ง การวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณวิมล หนีมพานิช ที่ศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น¹⁰ ทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องกิจกรรมที่นักเรียนเคยเข้าร่วมที่วรณวิมลพบว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้าน

⁷ "ประท้วงรัฐธรรมนูญ : สัญลักษณ์แห่งประชาธิปไตยของมวลชน," เรื่องเดิม.

⁸ [คนข่าวเก่า], "ภาพพจน์ของระบอบประชาธิปไตยในยุคนใหม่," สยามรัฐ, (26 พฤศจิกายน, 2518), หน้า 9.

⁹ Massialas, loc. cit.

¹⁰ วรณวิมล หนีมพานิช, เรื่องเดิม.

วิชาการมากเป็นอันดับที่สอง แต่การวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาเคยเข้าร่วมกิจกรรม
 ด้านวิชาการมากเป็นอันดับที่สาม การแสดงออกของนักเรียนนี้เป็นการชี้ให้เห็นว่านักเรียน
 เริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองและมีความสำนึกทางการเมืองขึ้นบ้างแล้ว แม้ว่านักเรียน
 ส่วนใหญ่จะแสดงออกทางการเมืองในเรื่องที่กล่าวมาแต่ละประเภทไม่ถึงร้อยละ 50 ก็ตาม
 แต่ก็ยังนับว่าเป็นรากฐานที่ดีในการที่จะปลูกฝังประชาธิปไตยสำหรับประเทศไทยต่อไปเรื่อย ๆ
 ดังคำกล่าวของสุวิทย์ สุวรรณ ที่กล่าวว่า งานปลูกฝังประชาธิปไตยนั้น เป็นงานระยะยาว
 และต้องเริ่มจากการศึกษา¹¹ และการให้การศึกษานี้ไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทาง
 การที่จะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียน อันอาจจะเป็นผลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียนด้วย ความสนใจทางการเมืองของนักเรียนดังกล่าวมา
 นี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำนักเรียนไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไปในอนาคต เพราะ
 นักเรียนบางคนอาจจะตระหนักว่าตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องมีความ
 สัมพันธ์กับการเมืองตลอดไปจึงควรที่จะร่วมกันรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ดังนั้นผู้วิจัยคาดว่า
 ต่อไปในอนาคตนักเรียนนิสิตนักศึกษาของไทยคงจะมีความสนใจและมีความสำนึกทางการเมือง
 มากกว่าปรากฏการณ์เท่าที่ผ่านมา

5. ผลการวิจัยพบว่า การแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่
 กับกลุ่มของนักเรียนที่ได้คะแนนโน้ตค้นเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการ
 มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญใน 10 เรื่อง คือ การสนใจติดตามข่าวในหนังสือ
 พิมพ์ การสนใจเข้าร่วมโครงการบางประเภทที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชน การสนใจเกี่ยวกับ
 กิจกรรมในโรงเรียน การสนใจข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงานเกี่ยว
 กับสถานนักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เสียสละเพื่อส่วนรวม การฟังการอภิปราย
 เกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือกิจกรรมต่าง ๆ การร่วมเดินขบวน การฟังการหาเสียงของพรรค
 การเมือง การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน และการเห็นด้วยกับการเดินขบวน

¹¹สุวิทย์ สุวรรณ, "ทางสู่ประชาธิปไตย" ใน ประชาธิปไตยของชาวบ้าน รวบรวม
 โดย ชาญวิทย์ เกษกรศิริ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2516), หน้า 172.

ประท้วงคัดค้าน เรียกร้อง สนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรวณวิมล
 หนีมพานิช อยู่บางเรื่องได้แก่ การสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน การสนใจเกี่ยวกับ
 ข้อคิดเห็นหรือกิจกรรมต่าง ๆ และการร่วมเดินขบวน¹² ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมุติฐาน
 ของการวิจัยที่ว่า มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนจะสัมพันธ์กับการแสดง
 ออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ในระยะนี้นักเรียน
 อาชีวศึกษาได้แสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายอย่าง แต่การแสดงออก
 ของนักเรียนเท่าที่สังเกตเห็นมาจะพบว่า มีนักเรียนบางกลุ่มหรือบางคนที่ให้ความสนใจ
 เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง และยังมีนักเรียนบางกลุ่มหรือบางคนที่ไม่ให้
 ความสนใจเลยก็มี หรืออาจจะมีความสนใจแต่ไม่แสดงออกเพราะมีความเอือมระอาใน
 เหตุการณ์บ้านเมืองที่ยุ่งเหยิงวุ่นวาย จึงไม่อยากเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่นักเรียน
 บางคนก็ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อประเทศชาติและเห็นว่าตนเองก็เป็น
 กำลังอันสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น ฉะนั้น
 ความคิดเห็นและการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนจึงไม่จำเป็น
 ที่จะต้องขึ้นอยู่กับคะแนนมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนเสมอไป ผู้วิจัย
 เห็นว่าอาจจะมียุทธวิธีอื่นที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 เช่น อาจขึ้นอยู่กับจิตใจหรือความพร้อม หรืออาจจะเป็นเพราะนักเรียนได้รับคำชักชวนจาก
 เพื่อน เพราะนักเรียนอาชีวศึกษากำลังอยู่ในระยะวัยรุ่น การแสดงออกของนักเรียนนี้จึง
 อาจขึ้นอยู่กับกลุ่มเพื่อนก็ได้ ดังผลงานการรวบรวมการวิจัยของ แมสซีอะแลส (Massialas)
 ที่พบว่า กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการรับเอาค่านิยมในวัยรุ่นมากกว่าวัยเด็กเล็ก และวัยรุ่น
 ที่ร่วมกิจกรรมของหมู่คณะมักจะต่อสู้ตามความเชื่อของกลุ่ม¹³ และนอกจากนี้อาจจะขึ้นอยู่กับ
 กับการอบรมขัดเกลาจากทางครอบครัวให้เป็นผู้รู้ จักหน้าที่และความรับผิดชอบและอาจขึ้นอยู่กับ

¹²วรวณวิมล หนีมพานิช, เรื่องเดิม.

¹³Massialas, loc. cit.

กับสื่อมวลชนและโรงเรียนอีกด้วย ดังผลการวิจัยของ ไดแอน โลว์ โฟล์ค (Diane Lowe Fowlkes) ที่พบว่า สื่อมวลชนและโรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ทางการเมือง ความเชื่อทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองของนักเรียนด้วย¹⁴ หรือการแสดงออกของนักเรียนอาจขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวของนักเรียนทำให้นักเรียนแสดงออกไม่เหมือนกัน เช่น บางคนอาจจะมีฐานะที่มั่งคั่งพร้อมทุกอย่างก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม บางคนฐานะยากจนอาจจะมีปมด้อยหรือเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถ ดังเช่นผลการวิจัยของ กรีนสไตน์ (Greenstein) ที่พบว่า นักเรียนที่มีสภาพครอบครัวยากจนเชื่อว่าตนเองไม่สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ยอมรับบทบาทของความเป็นผู้นำ ไม่ค่อยจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง นักเรียนที่ฐานะทางบ้านต่างกันมักจะมีทัศนคติต่อการเมืองแตกต่างกัน ผู้ที่มาจากครอบครัวที่ยากจนส่วนใหญ่มักจะเห็นว่าการเมืองไม่มีประโยชน์¹⁵ และนอกจากนี้การแสดงออกของนักเรียนที่แตกต่างกันนั้นอาจจะขึ้นอยู่กับระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนก็ได้ ดังผลการวิจัยของ วินน์ (Winn) ที่พบว่า การขาดความรู้ความสามารถทางการเมืองของนักเรียนมีสาเหตุใหญ่มาจากระบบการเรียนที่ไม่เื้อและไม่สนองความต้องการที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตจริง¹⁶ ฉะนั้น

6. ผลการวิจัยพบว่าวิธีสอนที่ครูใช้ปลูกฝังและพัฒนาในทัศนการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนโดยเฉลี่ยแล้ว ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง อันดับรองลงมาคือ การใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน การอภิปรายแสดงความคิดเห็นสอนโดยการตั้งคำถามสอนตามแบบเรียน ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ ใช้วิธีแก้ปัญหา

¹⁴Diane Lowe Fowlkes, loc. cit.

¹⁵Fred I. Greenstein, Children and Politics (New Haven: Yale University Press, 1965), pp. 94 - 106.

¹⁶Ira Jay Winn, loc. cit.

ฝึกทักษะการมีส่วนร่วม การแสดงบทบาท การสร้างสถานการณ์จำลอง
 ตามลำดับ และวิธีสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือ การใช้วิทยากรและการใช้อุปกรณ์การสอน การวิจัย
 นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณวิมล หนีมพานิช ที่พบว่า วิธีสอนที่ครูพัฒนาการมีส่วน
 ร่วมทางการเมืองมากตามลำดับคือ การบรรยาย การอภิปรายแสดงความคิดเห็น และให้
 นักเรียนค้นคว้าหาความรู้¹⁷ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลสุข เรื่องไทย ที่ศึกษา
 การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย
 นักเรียนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้เท่าที่ควร ครูให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม
 น้อย และครูยังคงใช้แบบเรียนเพียงเล่มเดียวอยู่¹⁸ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เอ็ดเวิร์ด
 เอ. ไพร์ส (Edward A. Pires) ที่ได้กล่าวถึงวิธีสอนและกระบวนการที่ครูใช้ เป็นปกติ
 ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูสอนแบบบรรยายมากที่สุด¹⁹ ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีสอนที่ครูใช้
 ปักฝังและพัฒนาโน้ตศักการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่แล้วครูที่สอนนักเรียน
 อาชีวศึกษายังคงชอบใช้การสอนแบบบรรยายซึ่งเป็นการสอนแบบเก่าและเน้นครูเป็นจุดศูนย์กลาง
 อยู่ การที่ครูสอนด้วยวิธีนี้เป็นส่วนใหญ่อาจจะเป็นเพราะว่าสะดวกต่อตัวครูในการที่จะ
 สอนให้ได้เนื้อหา มาก ๆ และอีกประการหนึ่ง การศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาได้เน้นหนัก
 การสอนวิชาที่มากกว่าวิชาสามัญ โดยเฉพาะวิชาหน้าที่พลเมืองนี้มีชั่วโมงสอนน้อย โรงเรียน
 อาชีวศึกษาบางแห่งไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่สอนวิชานี้แก่นักเรียนเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย

¹⁷ วรณวิมล หนีมพานิช, เรื่องเดิม.

¹⁸ พูลสุข เรื่องไทย, "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2516) (อค์สำเนา).

¹⁹ Edward A. Pires, The Teaching of the Social Studies in
 Primary Teacher Trainer Institutions in Asia (Bangkok: UNESCO
 Regional Office for Education in Asia, 1970), p. 81.

และน่าเป็นห่วงนักเรียนพวกนี้มากที่ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้โน้ตค้นเกี่ยวกับการเมืองที่สำคัญ ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียนทั้งปัจจุบันและอนาคต แม้ว่าวิธีสอนแบบบรรยายจะมุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจแต่ก็เป็นวิธีที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ครูสอนก็ยังสอนโดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันมากเป็นอันดับสอง วิธีสอนแบบนี้ เป็นวิธีที่นักเรียนชอบ ดังผลการวิจัยของ ดวงกมล วาณิช ที่ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิตต่อการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง พบว่า นักเรียนชอบวิธีสอนของครูซึ่งนำเอาเหตุการณ์ประจำวันเข้ามาเกี่ยวข้องกับบทเรียน²⁰ การนำเอาข่าวและเหตุการณ์ประจำวันเข้ามาสอนนั้นทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น นักเรียนจะตื่นตัวต่อเหตุการณ์และมีความสนใจยิ่งขึ้น เพราะได้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์กัน ทำให้นักเรียนได้เข้าใจเรื่องนั้น ๆ ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การสอนแบบนี้ก็เป็นการเร้าให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็นอยากติดตามความเคลื่อนไหว ทำให้นักเรียนเฉลียวฉลาดทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองและโลก นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักรับฟังข่าวและคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งใด วิธีสอนแบบนี้เป็นวิธีที่ปลูกฝังและพัฒนาโน้ตค้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีวิธีหนึ่ง วิธีสอนที่ครูใช้มากเป็นอันดับสามคือ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการสอนที่ควบคู่ไปกับการใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน จะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้ส่วนมากนักเรียนจะชอบแสดงออก กล่าวแสดงความคิดเห็นไม่กลัวครูเหมือนสมัยก่อน ๆ นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกับครูอย่างมีเหตุผลแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานที่ดีที่นักเรียนได้แสดงออกเช่นนั้น ก็ว่านักเรียนจะเป็นฝ่ายยอมรับฟังครูแต่เพียงฝ่ายเดียว การสอนแบบนี้เป็นการพัฒนานโน้ตค้นดังกล่าวได้คืออีกวิธีหนึ่ง ส่วนวิธีสอนอันดับสี่ที่ครูใช้สอนคือ การสอนโดยการตั้งคำถาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธี

²⁰ดวงกมล วาณิช, "ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิตต่อการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) (อัครสำเนา).

สอนอันคับที่หนึ่ง สอง สาม และสี่ ครูใช้มากใกล้เคียงกัน และเป็นวิธีสอนที่สัมพันธ์กันด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยเฉลี่ยแล้วครูจะสอนตามแบบเรียนเป็นอันคับที่ห้า ความจริงแล้ววิธีสอนแบบนี้ครูน่าจะใช้ใกล้เคียงกับการสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ครูก็ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เอง ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะ เป็นเพราะหลักสูตรโรงเรียนอาชีวศึกษาเน้นหนักในวิชาชีพมากกว่า นักเรียนจึงทำกิจกรรมเกี่ยวกับวิชาชีพมากกว่าที่จะหันมาสนใจการค้นคว้าหาความรู้ตามที่ครูกำหนดงานให้ จะสังเกตเห็นว่าครูส่วนมากใช้วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา การฝึกทักษะการมีส่วนร่วม การแสดงบทบาทและการสร้างสถานการณ์จำลองน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นวิธีสำคัญที่จะ เตรียมตัวนักเรียนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล นักเรียนจะได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาอันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้นักเรียนมีทักษะและสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันต่อไปได้ และเป็น การเตรียมนักเรียนให้ไปมีบทบาทหลังจากนักเรียนจบจากโรงเรียนไปแล้ว วิธีสอนที่ครูใช้น้อยมากคือ การใช้วิทยากรและใช้อุปกรณ์การสอนน้อย อาจเป็นเพราะครูไม่มีความสะดวกที่จะใช้วิทยากร เช่น ไม่ทราบว่า จะเชิญใครมาบรรยายให้นักเรียนฟัง เป็นต้น

7. ผลการวิจัยพบว่า คะแนนโมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียนทั้ง 8 โรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือนักเรียนโรงเรียน 5, 7 และ 8 ต่างก็มีโมโนทัศน์โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 1, 2 และ 3 และนักเรียนโรงเรียนที่ 3 และ 4 ต่างก็มีโมโนทัศน์โดยเฉลี่ยต่ำกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 5 และ 8 นักเรียนโรงเรียนที่ 6 มีโมโนทัศน์โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ 1 เมื่อพิจารณาการสอนของครูแล้วพบว่า วิธีสอนของครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีโมโนทัศน์โดยเฉลี่ยแตกต่างกันนี้ แม้ว่าครูที่สอนจะใช้วิธีสอนบางวิธีมากเหมือนกันและใกล้เคียงกันก็ตาม แต่ก็ยังมีวิธีสอนบางวิธีที่ครูผู้สอนใช้สอนแตกต่างกันไป วิธีสอนบางวิธีครูบางโรงเรียนใช้สอนน้อย หรือครูบางโรงเรียนไม่ใช้สอนเลย บางโรงเรียนใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียนอื่น ๆ แทบทุกวิธี ฉะนั้น เมื่อการสอนของครูแตกต่างกัน จึงทำให้นักเรียนมีโมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า วิธีสอนของครูมีความสัมพันธ์กับโมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าโมโนทัศน์ของนักเรียนที่แตกต่างกันนั้นอาจจะขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้สภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์

ทางการเมืองของนักเรียนก็ได้ เพราะปัจจุบันนี้หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ มีอิทธิพลต่อประชาชนและนักเรียน นิสิตนักศึกษามาก ประชาชนหรือนักเรียนนิสิตนักศึกษาเริ่มให้ความสนใจในสิ่งเหล่านี้มากขึ้นทุกวัน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ทางการเมืองต่างกันได้ นอกจากนี้อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองด้วย เช่น สภาพของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา กลุ่มเพื่อน ลักษณะชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ จากการวิจัยของ สมจิตร วัฒนาคูลัง ยังพบว่า บิดาของนักเรียนหญิงซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และนักเรียนกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ นี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในย่านการค้า²¹

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนถูกต้องดีเพียง 13 ข้อ ใน 40 ข้อ นอกนั้นเข้าใจถูกต้องปานกลาง 18 ข้อ และเข้าใจน้อย 9 ข้อ และวิธีสอนของครูที่ใช้ปลูกฝังและพัฒนา มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนมากยังคงใช้การบรรยายมากที่สุด ส่วนวิธีสอนแบบอื่นครูใช้สอนน้อยมาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จะมีการพัฒนาการสอนสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องดีขึ้นร่วมกันทั้งทางโรงเรียน ครูสังคมศึกษา และผู้บริหารการศึกษา จึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

โรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่ให้ทั้งความรู้และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ซึ่งออกมาในรูปหลักสูตรที่ใช้สอนหรือการจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับระบอบการเมือง

²¹ สมจิตร วัฒนาคูลัง, เรื่องเดิม.

สมิท เคราส์ และ แอทกินสัน (Smith, Krouse and Atkinson) ยังได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนในสังคมประชาธิปไตยว่า โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย และขาดความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมเดียวกันแล้ว รากฐานของระบบการปกครองก็จะล้มเหลว²² และบุญชนะ อัครถาวร ยังแสดงความคิดเห็นว่า โรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนมหาวิทยาลัยควรจะฝึกอบรมนักเรียนและนักศึกษาให้ได้ผลจริงจัง... การเพาะนิสัยเยาวชนให้รู้จักความสำคัญของการที่จะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมจะเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างตัวบุคคลให้เป็นประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต²³ จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนที่มีมีโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองถูกต้องคมีน้อย เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องพยายามให้การ เรียนรู้ทางการเมืองแก่นักเรียน โดยควรจะทำดังต่อไปนี้

1. สร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแบบประชาธิปไตยเพื่อเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย
2. ฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้สึกศรัทธาในหลักการของประชาธิปไตย และจะได้ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยต่อไปโดยจัดองค์กรประชาธิปไตยขึ้นภายในโรงเรียน เช่น ให้มีการจัดตั้งสภานักเรียนขึ้นมาช่วยบริหาร โรงเรียนและทำกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น

²² Edward W. Smith, Stanley W. Krouse and Mark M. Atkinson "Social Studies Programs," The Educator's Encyclopedia, 7th ed. (1969), 347.

²³ บุญชนะ อัครถาวร, "การพัฒนาประเทศของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ 10, ฉบับที่ 10 (พฤษภาคม, 2513), หน้า 8 - 9.

3. โรงเรียนจะต้องสร้างค่านิยมที่ดีพร้อม ๆ กับให้ความรู้ทางการ เมืองแก่นักเรียน เพื่อสนองความต้องการของสังคม และต้องให้นักเรียนเข้าใจระบบการเมือง ระบบสังคม โดยโรงเรียนอาจจำลองสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมขึ้นในโรงเรียนเพื่อฝึกทักษะความรู้ และค่านิยมในสังคมให้นักเรียน

4. โรงเรียนต้องให้ออกาสักเรียนแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในด้านการเมือง และอื่น ๆ รวมทั้งควรจัดหาข้อมูลให้นักเรียนต้องการทราบมาบริการนักเรียนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ทางการ เมือง เช่น มีหนังสือในห้องสมุดให้นักเรียนค้นคว้าได้เพียงพอ และควร เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้บริการอย่างเต็มที่ ไม่ควร เก็บหนังสือเข้าตู้ใส่กุญแจไว้เฉย ๆ

5. โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ให้รู้จักศึกษา คว้าตนเอง รู้จักเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ และรู้จักตัดสินใจเลือกโดยอาศัยข้อมูลด้วยตนเอง

ครูสังคมศึกษา

ครู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการ เรียนรู้ทางการ เมืองของนักเรียนอีกทางหนึ่ง นักเรียนจะพัฒนาตนเองในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพียงใดโดยขึ้นอยู่กับ ทัศนคติครู เพราะครู เป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทัศนคติและความคิดเห็นต่าง ๆ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะครูผู้สอนดังต่อไปนี้

1. ครูผู้สอนควร เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็นอย่างดี มีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพพอ ต้องปรับปรุงตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ ปัจจุบันและหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและวิธีสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ มีความรู้กว้างขวางทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จะทำให้การสอนในห้องเรียนมีความหมายและ ไม่น่าเบื่อหน่าย

2. ครูจะต้อง เป็นผู้สำรวจสภาพความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการเมืองว่า อยู่ในลักษณะใด เพื่อจะได้ทราบพื้นฐานการเรียนรู้ทางการ เมืองของนักเรียนและจะได้นำมา พัฒนาการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ มีความตื่นตัว หรือมีความสำนึกทางการเมืองยิ่งขึ้น ซึ่ง จะทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

3. ครูควรสอนให้นักเรียนมีความรอบรู้ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ โดยสอนทั้งเนื้อหาควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ดังคำกล่าวของ กิลเลสปี และ เมห์ลิงเจอร์ (Gillespie and Mehlinger) ที่ว่า โรงเรียนคือระบบทางการเมือง ครูสังคมศึกษาจะต้องให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้กับการเมืองระดับต่าง ๆ และเกี่ยวกับรัฐบาลได้²⁴ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ควรมุ่งที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ส่วนเนื้อหาควรเป็นแนวทางของการปฏิบัติเท่านั้น

4. ครูควรให้นักเรียนได้เรียนรู้สถานการณ์จริง ๆ เช่น ให้นักเรียนไปสังเกตการประชุมรัฐสภา ช่วยพรรคการเมืองหาเสียง ช่วยแก้ปัญหาชุมชน หรือให้นักเรียนได้สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ๆ ทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่อง และเป็นการเตรียมนักเรียนให้ออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ

5. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในห้องเรียน หรือในโรงเรียน ฝึกให้นักเรียนพูดอภิปรายโต้แย้งกันอย่างมีเหตุผล และฝึกให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ครูผู้สอนเองก็ต้องใจกว้างพอที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนด้วย

6. ครูควรส่งเสริมทักษะในการแสวงหาความรู้หลาย ๆ อย่าง มากกว่าที่ครูจะให้ความรู้แก่นักเรียนฝ่ายเดียว อันเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน

7. การสอนของครูควรเน้นให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์โดยให้นักเรียนสามารถแยกแยะ ขยาย และสรุปครอบคลุมได้ ดังคำกล่าวของรัสเซล (Russel) ที่ว่า การที่จะสร้างมโนทัศน์ได้นั้นจะต้องผ่านขบวนการ 3 ชั้น คือ การแยกแยะ การขยาย และการสรุปครอบคลุม ขบวนการทั้ง 3 อย่างนี้ ต้องมีการผสมผสานกัน (Integration) และจะเกิดขึ้น

²⁴ Judith A. Gillespie and Howard D. Mehlinger, "Teaching About Politics in the 'Real' World - the School," Social Education, (October, 1972), p. 600.

พร้อมกับการตั้งคำถาม การอ่าน และการแก้ปัญหา²⁵ ฉะนั้น ครูจึงควรวางหาให้นักเรียน
รู้จักคิดและเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบกับสิ่งที่ต้องคิดและ
สิ่งกระตุ้นทางคานความคิดริเริ่ม ครูควรฝึกให้นักเรียนได้ค้นหาข้อเท็จจริงและเรื่องราว
ต่าง ๆ โดยเน้นการค้นคว้า โดยครูใช้คำถามเป็นเครื่องมือที่จะให้นักเรียนได้แสวงหา
ความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการพิสูจน์ แก้ปัญหา รู้จักสังเกต
อภิปราย วินิจฉัย หรือลงความเห็น รู้จักทำนายล่วงหน้า รู้จักตั้งสมมุติฐาน และฝึกให้นักเรียน
ได้ค้นหาวิธีการต่าง ๆ ที่มีความหมายหรือเหมาะสม มาใช้ในการแปลความหมายหรือวิเคราะห์ที่
ข้อมูล การสอนในแนวนี้เป็นขบวนการวิทยาศาสตร์ สิ่งเหล่านี้จะนำมาสู่การพัฒนาความรู้และ
ทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน

8. จากผลการวิจัย ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากที่สุด นักเรียนมีส่วนร่วมการเรียน
การสอนน้อย จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจสภาพปัญหาการเมืองและการปกครองได้จนแท้ ครู
ควรจะจัดกิจกรรมที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์แบบประชาธิปไตย และการคิดอย่างมีเหตุผล นัก-
เรียนอาจต้องการให้ครูเอาปัญหาสังคม ปัญหาการเมืองการปกครองในปัจจุบันมาอภิปราย
กัน ฉะนั้นครูควรคำนึงถึงความต้องการของนักเรียน

9. จากผลการวิจัย ครูใช้วิธีการสอนโดยใช้วิทยากรน้อยมาก ถ้าครูมีความรู้ความ
เข้าใจทางการเมืองในเรื่องน้อย และไม่มั่นใจว่าจะให้ความรู้แก่นักเรียนโดยสมบูรณ์
ครูก็ควรจะได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ทางการเมือง โดยเฉพาะมาบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน
จะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนของนักเรียนไปในตัวด้วย ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีความ
กระตือรือร้นที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

10. ครูควรเป็นแหล่งรวมความสามารถทั้งด้านการเป็นนักการเมือง และเป็นนัก
วิทยาศาสตร์ไปในตัว²⁶

²⁵David H. Russel, Children's Thinking (Boston: Ginn and Company, 1956), p. 249.

²⁶Gillespie and Mehlinger, op. cit., p. 603.

ผู้บริหารการศึกษา

1. ควรจะปรับปรุงแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีเนื้อหา สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และควรเพิ่มเนื้อหา เกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญ และความรู้เรื่องระบบพรรคการเมืองด้วย
2. ภาษาที่ใช้อยู่ในหนังสือวิชาหน้าที่พลเมือง ควรเขียนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่าน ที่ความและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น
3. แบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองควร สอดแทรกปัญหาหรือคำถามท้ายบทหรือสอดแทรกกิจกรรม รวมทั้งแนะนำแหล่งความรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมได้
4. ควรหาโอกาสให้ครูสังคมศึกษาได้ไปอบรมความรู้เกี่ยวกับการเมืองอยู่เสมอ
5. ควรให้ความสำคัญวิชาหน้าที่พลเมืองมากเท่าวิชาอื่น ๆ ที่สอนในโรงเรียน อาชีวศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพียงเรื่องเดียว และศึกษาให้ละเอียด กว่าที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ ควรสร้างแบบสอบถามการ แสดงออกของนักเรียนและกำหนดคะแนนให้ ได้ เพื่อจะหาขนาดของความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งกว่าที่ผู้วิจัยศึกษาไว้
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน อาชีวศึกษา ที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับ ต่าง ๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย
4. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน อาชีวศึกษา กับสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน
5. ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาทางการเมืองการปกครองในวิชาหน้าที่ พลเมือง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของบุคคลหลายระดับ เช่น นักเรียน ครู นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และนักการเมือง

6. การวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนของครู หรือการแสดงออกของนักเรียน ควรจะสังเกต หรือสัมภาษณ์ตัวอย่างประชากรก่อนที่จะใช้แบบสอบถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอบถามวิธี สอนของครูควร จะสัมภาษณ์การสอนของครูจะดีกว่าให้ครูตอบแบบสอบถามเพราะจะทำให้ผล การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย